

Research Paper

Identifying the Characteristics of Effective Schools Using the Synthesis Research Approach

Salim Kazemi^{1*}, Afshin Divband², Faezeh Keshavarz³, Hanieh Gebleverdi³, Darya Agelzadeh⁴

1. Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
2. Master's degree in educational management, Urmia University, Urmia, Iran.
3. BSc of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
4. MSc of Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Article Info:

Received: 2022/11/12

Accepted: 2023/01/19

PP: 16

Use your device to scan and read the article online:

DOI: 10.22098/AEL.2023.12107.1213

Keywords:

school, effectiveness, research synthesis.

Abstract

Background and Objective: The current research was conducted with the aim of identifying the characteristics of effective schools using the synthesis research approach.

Research Methodology: This research has been carried out in terms of practical purpose and with a meta-composite qualitative method. The statistical population is all the studies conducted in the period of 2001-2022. In this regard, 63 researches in the field of the desired subject were evaluated and finally 21 articles were selected purposefully and by analyzing the content and composition of related literature, a total of 64 codes and 10 key categories were identified and analyzed during the process of searching and systematic combination of texts and its validity. It was confirmed through Cohen's kappa test.

Findings: The results of the analysis showed that effective management and leadership, effective school teacher, professional learner, school structure, participation of colleagues and parents, effective curriculum, effective evaluation, effective organizational atmosphere and culture, effective teaching and physical facilities are among the most important characteristics of effective schools.

Conclusion: be Considering the effectiveness of schools in the return of human investment and its importance in the advancement of science and technology, the need to pay attention to the characteristics of effective schools is felt day by day.

Citation: Kazemi, S., Divband, A., Keshavarz, F., Gebleverdi, H., & Agelzadeh, D. (2024). Identifying the characteristics of effective schools using the synthesis research approach. *Applied Educational Leadership*, 5(3), 99-114. doi: 10.22098/ael.2023.12107.1213

***Corresponding author:** Salim Kazemi

Address: Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Tell: 09145957974

Email: salim.kazami@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction:

Schools will be able to perform the dangerous task that they have to carry out efficiently if they are a healthy, dynamic and effective organization. Effectiveness is a complex term, controversial and difficult to understand and define, and it is a broad and broad topic that has an important effect on various types of group structures (Malki Avarsin and Soodi, 2018). Research on effective schools is one of the major initiatives to improve education and upbringing. It is done in most countries today. Effective effort is the main contribution of all organizations. In such a way that most of the researches conducted in the field of management and organization have addressed it consciously or unconsciously and directly or indirectly. They are always trying to find ways to adjust their organization so that they can increase effectiveness (Naghipour Asl et al., 2014). Due to the increasing scientific, cultural and social developments, today's society needs more effective schools in the education of children and youth, because the more effective schools are, the better they can cope with the complexities of the current world. In this sense, it is more necessary to identify the factors affecting the effectiveness of school management in today's changing world. If schools are effective, they can train effective people and in this way provide the basis for the prosperity and growth of people and the progress of society. Therefore, taking into account the mentioned points, the main problem of the present research is to show what are the characteristics of effective schools using the synthesis research approach, according to the research done in the literature and the theoretical background related to the research topic. Therefore, the aim of the current research is to synthesize the literature related to identifying the characteristics of effective schools using the synthesis approach.

Methodology:

This research is placed in the qualitative research group in terms of its practical purpose and in terms of the nature of the data and the style of analysis. The data collection method in this research is based on documentary information and the data collection tool is past documents. In the current research, the statistical population was 63 published studies (articles, theses, dissertations) in reliable domestic and foreign scientific databases, which were searched based on the keywords of effective schools in order to obtain a theoretical sample that would cause theoretical saturation. The time range of 2001 to 2022 was considered to search for keywords. In terms of sampling, 21 relevant studies were selected using a targeted approach. The validity basis of this research was the opinion of experts. Cohen's kappa agreement test was used to measure reliability in this research. The method of conducting this research is hybrid. Metasynthesis is one of the methods of meta-study. A meta-study is an in-depth analysis of research work done in a particular field. Meta-study is divided into four parts: meta-analysis (quantitative analysis of past research findings), meta-composition (qualitative analysis of past research findings), meta-methodology (methodological analysis of past research) and meta-theory (analysis of past research theories). Metasynthesis refers to the translation of qualitative studies to each other and to the deep understanding of the researcher. Translations do not only refer to individual interpretations, but also clarify differences between different studies and enable researchers to simultaneously understand how different studies are related to each other.

Results:

In the final step of the metasynthesis process, the findings from the previous steps are presented. In this step, the findings from the previous steps are presented in the form of a conceptual model. In this research, based on the analysis results, 10 key categories and 64 codes were identified and their quality test was confirmed. The conceptual model of the characteristics of effective schools is presented in the figure. The results of the analysis showed that effective management and leadership, effective school teacher, professional learner, school structure, participation of colleagues and parents, effective curriculum, effective evaluation, effective organizational atmosphere and culture, effective teaching and physical facilities are among the most important characteristics of effective schools. Considering the effectiveness of schools in the return of human investment and its importance in the advancement of science and technology, the need to pay attention to the characteristics of effective schools is felt day by day.

Discussion and conclusion

The current research was conducted in order to identify the characteristics of effective schools using the synthesis research approach. This research is one of the first researches that has comprehensively and widely identified the characteristics of effective schools through the combination of studies, and has provided new insight into the indicators of effective schools that can be effective in the way of managing and leading schools. The findings of the current research show that the characteristics of effective schools consist of ten general categories.

Effective management and leadership: In explaining these findings, it can be said that in an effective school, the manager acts as an educational leader and effectively tries to establish positive interactions between teachers,

parents and coaches. Also, the manager has the characteristics of effectiveness. It uses education in educational programs. In fact, the role of the manager and leader as an expression of the school's mission is decisive in the effectiveness of schools.

Effective school teacher: In explaining these findings, it can be said that teachers play a fundamental role in the education process as the most important element of education. Acquainting teachers with personality traits and active teaching methods will help the effectiveness of the school. If the teacher reaches the educational goals, he has actually acted effectively.

Professional learner: in the explanation of these findings, it can be said that as much as learners move according to specific programs and allocate enough time for educational activities, they achieve their educational goals to the same extent and this helps the effectiveness of schools. .

School structure: In explaining these findings, it can be said that the more the organizational structure of schools leaves the bureaucratic and mechanical state and moves towards a flexible structure, the higher the efficiency of teachers and managers in performing their job duties will be.

Participation of colleagues and parents: In explaining these findings, it can be said that collective participation in decision-making and solving educational and educational problems is necessary to achieve the organizational and social goals of schools. Effective curriculum: in the explanation of these findings, it can be said that simply emphasizing the obvious curriculum will distance schools from educational and educational goals. Therefore, special attention should be paid to the hidden curriculum.

Effective evaluation: in explaining these findings, it can be said that teachers and managers should have a qualitative evaluation of the education process in addition to quantitative evaluation, and through evaluation, provide the necessary feedback to modify the program.

Effective organizational atmosphere and culture: In explaining these findings, it can be said that the more supportive and respectful the school atmosphere is, the more teachers and students feel comfortable and can freely present their views and criticisms to the administrators.

Effective teaching: In explaining these findings, it can be said that the use of the latest teaching methods is necessary for the educational and educational progress of students and the realization of schools' goals. Also, the level of knowledge and expertise of teachers is very effective in achieving the educational goals of the school and students.

Physical facilities: In explaining these findings, it can be said that access to hardware and software facilities helps schools a lot in achieving educational goals, and it is necessary to be familiar with new technologies.

Reference:

Botha, R. J. (2010). School effectiveness: Conceptualizing divergent assessment approaches. South African Journal of Education, 30(4), 605-620.

Habibi, H (2011). Development of an effective school model for Tehran high school, faculty, phd thesis of educational management, faculty of psychology and educational sciences, Shahid Beheshti University. [in persian]

Hosseinpour, Daud, Ghorbani Paji, Aghil (2016). The effect of human resources development strategies on organizational effectiveness with the mediating role of mutual trust and job satisfaction of employees in sports and youth organization of Mazandaran province. Strategic Management Research, 23(65), 45-75. [in persian]

مقاله پژوهشی

شناسایی ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی

سلیم کاظمی^{۱*}، افشین دیوبند^۲، کشاورز^۳، هانیه قبله وردی^۴، دریا عاقل زاده^۴

۱. استادیار مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۲. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.
۳. کارشناسی علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۴. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۹

شماره صفحات: ۱۶

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید:

چکیده

مقدمه و هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با روش کیفی فراترکیب (سنتز پژوهی) انجام شده است. جامعه آماری، کلیه مطالعات انجام‌شده در بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۴۰۱ است. در این راستا ۶۳ پژوهش در زمینه موضوع مورد نظر ارزیابی و در نهایت ۲۱ مقاله به صورت هدفمند انتخاب گردید و با تحلیل محتوا و ترکیب ادبیات مربوط، در مجموع ۶۴ کد و ۱۰ مقوله کلیدی طی فرایند جست‌وجو و ترکیب نظام‌مند متون شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفت و اعتبار آن از طریق آزمون کاپای کوهن تأیید گردید.

یافته‌ها: نتایج تحلیل نشان داد که مدیریت و رهبری اثربخش، معلم مدرسه اثربخش، یادگیرنده حرفه‌ای، ساختار مدرسه، مشارکت همکاران و اولیا، برنامه درسی اثربخش، ارزشیابی اثربخش، جو و فرهنگ سازمانی اثربخش، تدریس اثربخش و امکانات فیزیکی از مهمترین ویژگی‌های مدارس اثربخش می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به اثر بخشی مدارس در بازگشت سرمایه‌گذاری انسانی و اهمیت آن در پیشرفت علم و فناوری، ضرورت توجه به ویژگی‌های مدارس اثر بخش روز به روز احساس می‌شود.

DOI:10.22098/AEL.2023.12

107.1213

واژه‌های کلیدی:

مدرسه، اثر بخش، سنتز پژوهشی، کیفیت.

استناد: کاظمی، سلیم؛ دیوبند، افشین؛ کشاورز، هانیه؛ قبله وردی، هانیه؛ و عاقل زاده، دریا. (۱۴۰۳). شناسایی ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد

سنتز پژوهی. رهبری آموزشی کاربردی، ۵(۳)، ۹۹-۱۱۴. DOI: 10.22098/ael.2023.12107.1213

*نویسنده مسئول: سلیم کاظمی

نشانی: استادیار مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

تلفن: ۰۹۱۴۵۹۵۷۹۷۴

پست الکترونیکی: salim.kazami@yahoo.com

مبحثی که همه سازمان‌ها و مدیران علی‌الخصوص مدیران آموزشی، همواره با آن برخورد دارند، مجاهدت برای رسیدن به کیفیت و شرایط مطلوب است. آموزش و پرورش یکی از سازمان‌های مهم اجتماعی است که دانش آموزان را برای ایفای نقش مناسب در اجتماع آینده آماده می‌کند (Yahyaei, Forushani and Mihani, 2012). ثمربخشی نظام آموزش و پرورش، از یک سو تبدیل کردن انسان‌های مستعد به انسان‌های بالنده، رشد یافته و سالم است و از سوی دیگر تأمین کننده نیازهای نیروی انسانی جامعه در بخش‌های متفاوت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است (Safi, 2012). مدارس در صورتی خواهند توانست وظیفه خطیری را که به دوش آنهاست به نحو احسن انجام دهند که سازمانی سالم، پویا و اثربخش باشند. اثربخشی یک اصطلاح پیچیده، بحث برانگیز و دشوار برای درک و تعریف می‌باشد و یک موضوع گسترده و وسیع است که تأثیر مهمی روی انواع ساختارهای گروهی دارد (Malki Avarsin and Soodi, 2018). پژوهش پیرامون مدارس اثربخش^۱ یکی از ابتکارات عمده برای بهسازی آموزش و پرورش است که امروزه در اکثر کشورها انجام می‌گیرد. تلاش اثربخشی وجه اشتراک اصلی همه سازمان‌هاست. به گونه‌ای که اکثر تحقیقات انجام شده در حوزه مدیریت و سازمان آگاهانه یا ناآگاهانه و مستقیم یا غیر مستقیم به آن پرداخته‌اند. آنان همواره درصدد یافتن راه‌هایی برای تعدیل سازمان خود هستند تا بتوانند بدان وسیله اثربخشی را افزایش دهند (Naghypour Asl et al., 2014). در ادبیات مدیریت، اثربخشی را انجام کارهای درست و کارایی را انجام درست کارها تعریف کرده‌اند. منشأ اثربخشی آموزشی ریشه در کار تحقیقاتی انجام شده توسط جیمز کلمن و همکاران^۲ (Coleman et al., 1966) کریستوفر جنکیز^۳ (Jenkins et al., 1972) در خصوص برابری فرصت‌های آموزشی دارد (Peer et al., 2015). اثربخشی سازمانی فرایندی چرخشی و مداوم است که از طرح و برنامه شروع و شامل تمام فعالیت‌هایی می‌شود که هم در جهت دستیابی به اهداف سازمان است و هم تعیین می‌کند که انجام دادن آنها تا چه اندازه خوب و مطلوب صورت گرفته است (Shirazi, 2013). از نظر کلوف^۴ یک مدرسه اثربخش، مدرسه‌ای است که در آن محیط یادگیری به شکلی ایجاد شود که در آن رشد شناختی، عاطفی، روانی، اجتماعی و زیبایی شناسانه دانش آموزان به بهترین شکل فراهم شود (Pirhayati et al., 2020). طبق تعریف بالسی^۵ (۲۰۱۶) مدرسه اثربخش یک محیط یادگیری است که در آن به رشد دانش‌آموزان در حوز های شناختی، عاطفی، روحی، اجتماعی و زیبایی شناختی به طور صحیح پرداخته می‌شود. اثر بخشی مدارس به این موضوع اشاره می‌کند که چطور یک سازمان در دستیابی به اهداف و بازده مطلوب، مؤثر و کارآمد می‌باشد (Hosseinpour et al., 2016). از نظر آرمسترانگ^۶ (۱۹۹۰)، اثربخشی مفهوم پیچیده است که به طرق گوناگون ای تعریف شده است و متناسب با هر تعریف قابل اندازه گیری در ارزیابی است. اثربخش سازی مدیریت مدارس مجموعه کوشش‌هایی است که برای آموزش و افزایش کارایی مدیران انجام می‌شود (عباسزاده، ۱۳۹۲). منظور از اثربخشی بررسی میزان مؤثر بودن اقدامات انجام شده برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده است (Zahdipour et al., 2020). بوثا^۷ (۲۰۱۰) اثربخشی مدرسه را اهداف تحقق یافته یک مدرسه یا عملکردهای مناسب مدرسه در همه جنبه‌ها و پیشرفت تجربیات فراگیران تعریف می‌کند. مدارس اثر بخش آن مدارسی هستند که تأسیس شده‌اند تا چرخه برنامه ریزی مداوم اجزاء و کنترل و ارزیابی که کادر را در بر گرفته و آنها را حمایت می‌کند را تثبیت نماید. این کار هدایت و راهنمایی کادر را در طول زمان فراهم می‌آورد (Mayer et al., 2017). از دیدگاه نظام‌های اجتماعی اثربخشی مدرسه دارای سه بعد مهم است: الف) کسب منابع از محیط (درونداد)، ب) هماهنگی عملکردهای اجزای درونی و ج) دستیابی به هدف (عملکرد برونداد) (Hoy and Miskel, 2008). در اثربخش سازی مدیریت مدارس مسائلی چون آشنایی مدیران با فلسفه مدیریت، شناخت علم مدیریت، تحول و تغییر در ویژگی‌های شناختی، رفتاری، باورها، نگرش‌ها و ارزش‌های پویا مطرح است. مفهوم اثربخشی در درون مفهوم کارایی جا دارد. البته اثربخشی لزوماً در چارچوب برنامه خاصی که تحت

¹ school effectiveness

² Coleman et al

³ Christopher Jencks

⁴ Klopff

⁵ Balsi

⁶ Armstrong

⁷ Botha

ارزشیابی است باید تعریف شود. اثربخشی مدرسه، علاوه بر توجه به کمیّت و کیفیت عملکرد مدارس، به ظرفیت مدارس در تطابق با محیط و نوآوری‌های آنها برای بهبود عملکرد نیز توجه دارند (Yousfi et al., 2021). در بریتانیا تحقیق اثربخشی مدرسه با مطالعه راتر^۱ آغاز شد این مطالعه دریافت که عوامل خاص مرتبط با اثربخشی، به صورت کلی نمی‌باشد و عبارتند از: اندازه کلاس، اندازه مدرسه، قدمت و اندازه ساختمان مدرسه. عوامل مهم درون مدرسه که به تعیین سطوح بالایی اثربخشی می‌پردازند عبارتند از: توازن میان کودکان با بهره هوشی بالا و پایین در مدرسه، سیستم پاداش دهی محیط مدرسه، ارائه فرصت‌هایی برای کودکان جهت مسئولیت پذیری، استفاده از تکلیف در خانه، وجود اهداف تحصیلی، معلم به عنوان یک الگوی مثبت، مدیریت خوب کلاس درس و رهبری قوی ترکیب شده با تصمیم‌گیری دموکراتیک. مورتیمر^۲ نیز در تحقیقاتی که در ۵۰ مدرسه ابتدایی انجام داد و در یک دوره چهار ساله پیشرفت تحصیلی و اجتماعی ۲۰۰۰ کودک را مورد بررسی قرار داد و تعدادی از مدارس که هم در بعد تحصیلی و در هم بعد اجتماعی مؤثر بودند را شناسایی کرد. این مدارس دارای این ویژگی‌ها بودند: رهبری هدف مند کارکنان توسط مدیر، مشارکت معاونین، مشارکت معلمان، هماهنگی میان معلمان، ساخت مدار بودن فعالیت‌ها، تدریس‌های چالش برانگیز، محیط کار محور، تمرکز محدود در جلسات درسی، حداکثر ارتباط بین معلمان و دانش آموزان، ثبت همه جانبه، مشارکت والدین و جو مثبت. هدف عمده محققان در مورد اثربخشی مدرسه، واضح سازی مسائل با توجه به نتایج آموزشی فراگیران است (Petty et al., 2007). همچنین هدف در اثربخش سازی مدیریت مدارس، بهبود مشخصه‌های عاطفی، شناختی و رفتاری مدیران و همچنین افزایش مهارت‌های مربوط به برنامه ریزی، تصمیم‌گیری، مدیریت، رهبری مشارکتی، ارزشیابی مستمر و همچنین تحول در نگرش‌ها و بینش‌ها می‌باشد. چون مدارس در صدد دستیابی به اهداف آرمانی هستند و از طرفی نیز با محدودیت‌ها مواجه‌اند لذا اثربخش سازی مدیریت مدارس امر مستمری است که در مدارس همواره وجود داشته و دارد (Rahimian, 2016). استروف^۳ و اشمیت^۴ عواملی مانند کارکرد مدیریتی، رفتار رهبری، اصول اخلاقی، سطح اعتماد، فرهنگ و جو مدارس، مشارکت والدین، کارایی معلمان و رضایت شغلی آنان و حمایت‌های اجتماعی را از عوامل کلیدی می‌دانند (Maleki Avarsin et al., 2019). حبیبی (۱۳۹۸) الگوی مدرسه اثربخش را به ترتیب اهمیت شامل هفت عامل: (۱) رهبری اثربخش، (۲) معلم و فرایند یاددهی-یادگیری، (۳) ارتباط با خانواده و جامعه، (۴) دانش آموزان و محیط یادگیری، (۵) تکالیف، (۶) دروندادهای حمایتی، (۷) ارزیابی می‌داند. همچنین ادمنودز^۵ فرمول اثر بخشی مدارس را شامل هفت مؤلفه حس مأموریت، رهبری آموزشی قوی در مدرسه، انتظارات سطح بالا از سوی همه دانش آموزان و کارکنان، مراقبت زیاد از پیشرفت دانش آموز، جو مدرسه‌ای سالم و با انضباط، فرصت کافی برای یادگیری، مشارکت و مداخله والدین/ اجتماع ذکر کرده است (Maleki Avarsin et al., 2018) با توجه به تحولات روز افزون علمی، فرهنگی و اجتماعی، جامعه امروز بیش از پیش در تربیت کودکان و جوانان به مدارس اثربخش نیازمند است، چراکه هرچقدر مدارس اثربخش باشند بهتر می‌توانند با پیچیدگی‌های جهان کنونی کنار بیایند. بدین لحاظ شناسایی عوامل مؤثر بر اثربخش سازی مدیریت مدارس، در جهان در حال تحول امروز بیش از پیش ضروری است. اگر مدارس اثربخش باشند می‌توانند افرادی تاثیرگذار تربیت نمایند و از این طریق زمینه شکوفایی و بالندگی افراد و پیشرفت جامعه را فراهم می‌سازند. بنابراین با عنایت به نکات یادشده، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که نشان دهد با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در ادبیات و پیشینه نظری مربوط به موضوع پژوهش، ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی کدام‌اند؟ بنابراین هدف پژوهش حاضر سنتز پژوهی ادبیات مربوط به شناسایی ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی انجام است.

سؤال پژوهش

ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی کدام است؟

¹ Rutter

² Mortimore

³ Ostroff

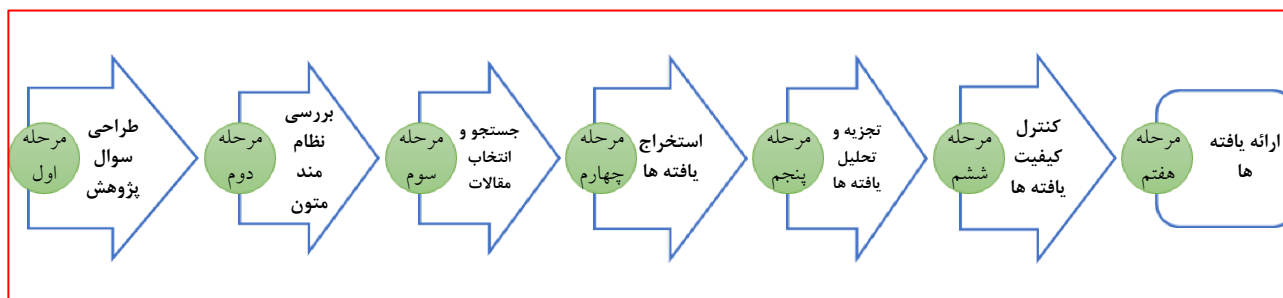
⁴ Schmitt

⁵ Edmonds

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها و سبک تحلیل در گروه پژوهش‌های کیفی قرار گرفته است. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش مبتنی بر اطلاعات اسنادی و ابزار گردآوری داده‌ها نیز اسناد و مدارک گذشته است. در پژوهش حاضر جامعه آماری، ۶۳ پژوهش منتشر شده (مقاله، پایان نامه، رساله) در پایگاه‌های اطلاعاتی علمی معتبر داخلی و خارجی بود که بر اساس کلیدواژه مدارس اثر بخش به منظور دستیابی به نمونه‌ای نظری که اشباع نظری را موجب شود، پیمایش شدند. برای جست‌وجوی کلیدواژه‌ها محدوده زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۴۰۱ در نظر گرفته شد. در زمینه نمونه‌گیری، ۲۱ مطالعه مرتبط با استفاده از رویکرد هدفمند انتخاب شد. مبنای روایی این پژوهش نظر متخصصان بوده است. برای سنجش پایایی در این پژوهش، از آزمون توافق کاپای کوهن استفاده شده است. شیوه انجام این پژوهش فراترکیب است. فراترکیب یکی از روش‌های فرا مطالعه است. فرا مطالعه یک تجزیه و تحلیل عمیق از کارهای پژوهشی انجام شده در یک حوزه خاص است. فرا مطالعه به چهار بخش فرا تحلیل (تحلیل کمی یافته‌های پژوهش‌های گذشته)، فراترکیب (تحلیل کیفی یافته‌های پژوهش‌های گذشته)، فراروش (تحلیل روش‌شناسی پژوهش‌های گذشته) و فرانظریه (تحلیل نظریه‌های پژوهش‌های گذشته) تقسیم می‌شود. فراترکیب به ترجمه مطالعات کیفی به یکدیگر و به فهم عمیق پژوهشگر برمی‌گردد. ترجمه‌ها تنها به تفسیرهای فردی اشاره نمی‌کند بلکه اختلاف بین مطالعات مختلف را معلوم و پژوهشگران را قادر می‌سازد تا هم‌زمان درک کنند که چه طور مطالعات مختلف به یکدیگر مرتبط هستند. به‌طور کلی، فراترکیب ادغام مطالعات کیفی مختلف برای کشف مضامین است (Hosseini, Ghafouri, Mohammadi, 2024). در این پژوهش از روش هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) به شرح شکل شماره (۱) استفاده شده است.

شکل (۱): مراحل هفت‌گانه پژوهش

یافته‌ها

م ارائه یافته‌های منسجم در تحلیل کیفی و به‌ویژه در پژوهش حاضر مستلزم، حفظ و ارائه روند تولید یافته‌ها مبتنی بر روش فراترکیب منتخب است. در این بخش، یافته‌های هر مرحله مطابق با مدل Sandelowski & Barroso در هفت مرحله زیر ارائه می‌گردد:

مرحله اول: تنظیم سؤالات تحقیق: اولین گام در روش تحقیق فراترکیب، طرح سؤالاتی است که پژوهشگر در فرآیند تحقیق خود به دنبال پاسخ به آنهاست. بنابراین سؤالات پژوهش حاضر به صورت زیر مطرح می‌شود:

چه چیزی (what): با توجه به مطالعه ادبیات، ویژگی‌های مدارس اثر بخش کدام است؟

چه جامعه‌ای (who): جامعه مورد مطالعه برای دستیابی به ویژگی‌های مدارس اثر بخش کدام است؟

محدودیت زمانی (when): موارد فوق در چه دوره زمانی بررسی و جست‌وجو شده است؟

چگونگی روش (how): چه روشی برای فراهم کردن مطالعات استفاده شده است؟

مرحله دوم: بررسی نظام‌مند متون: در این پژوهش با استفاده از پایگاه‌های داده‌های آریک، ساینس دایرکت، اشپرنگر، اسکوپوس، الزویر، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پورتال پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پایگاه مجلات

تخصصی نور و سامانه نشریات کشور، معیارهای پذیرش و عدم پذیرش خاصی مدنظر بوده است که در جدول (۱) آورده شده است و برای جستجوی منابع و مقاله‌های پژوهش از واژه‌های کلیدی متنوعی استفاده شد، که در نهایت ۲۱ مقاله یافت شد.

جدول ۲: اسناد و مقالات مورد بررسی

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان	مجله
۱	محمودی و همکاران	۱۴۰۱	فرهنگ سازمانی مدارس اثربخش دوره متوسطه شهرستان بندرعباس: مقایسه وضع موجود و مطلوب	فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
۲	زاهدی پور و همکاران	۱۴۰۰	ارائه الگوی مدارس اثربخش مبتنی بر سازمان یادگیرنده (مطالعه موردی: مدارس مقطع ابتدایی شهر تهران)	نشریه جامعه شناسی آموزش و پرورش
۳	کیخا، ناستی زایی	۱۴۰۰	تأثیر رهبری اصیل بر اثربخشی مدیریت مدارس با نقش میانجی تسهیم دانش	مجله مطالعات روانشناسی تربیتی
۴	زاهد بابان و همکاران	۱۴۰۰	بررسی رابطه بین سبک رهبری توزیعی و اثربخشی مدارس با میانجی گری اشتیاق شغلی معلمان	نشریه مدیریت بر آموزش سازمان ها
۵	ابراهیمی تبار	۱۳۹۹	ارائه الگوی مدیریت اثربخش در مدارس هزاره سوم	رساله دکتری
۶	ملکی و همکاران	۱۳۹۸	طراحی و روان سنجی پرسشنامه مدرسه اثربخش با معیارهای فرهنگی جامعه ایرانی	نشریه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی
۷	لطفی	۱۳۹۸	ارزشیابی مدیریت مدرسه محور و رابطه آن با اثربخشی مدارس	پایان نامه
۸	سودی و همکاران	۱۳۹۸	تدوین الگویی برای مدرسه اثربخش در دوره اول متوسطه	نشریه خانواده و پژوهش
۹	جلیلی	۱۳۹۸	شناسایی ویژگیهای مدارس غیرانتفاعی اثربخش از دیدگاه اولیا در شهرستان مشگین شهر	پایان نامه ارشد
۱۰	فرهادی راد و همکاران	۱۳۹۷	مطالعه روابط بین اثربخشی سازمانی ادراک شده، اعتماد معلم به همکاران و گشودگی جو مدرسه با شکل گیری رفتار شهروندی سازمانی مدیران و معلمان در مدارس	نشریه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی
۱۱	زبیده و همکاران	۱۳۹۶	ویژگی های رهبری اثربخش در مدیریت آموزشی مدارس	مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی
۱۲	رحیمیان	۱۳۹۵	کاوشی در اثربخشی مدارس علامه تهران، در چارچوب "پژوهش مدارس اثربخش"	مجله پژوهش های رهبری و مدیریت
۱۳	افروز	۱۳۹۵	طراحی و ارزیابی مدل شایستگی های رهبری مدارس اثربخش شهر اردبیل	رساله دکتری
۱۴	مقدسی	۱۳۹۳	بررسی وضعیت دبیرستان های شهرستان سبزوار بر اساس ویژگی های مدارس اثربخش	پایان نامه ارشد
۱۵	زبردست و همکاران	۱۳۹۳	تأثیر سبک رهبری توزیعی مدیران بر اثربخشی مدارس به واسطه گری انگیزش معلمان و خوش بینی تحصیلی آنان در سطح مدارس متوسطه شهر سنندج: ارائه یک مدل	نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی
۱۶	افضل خانی، پاکروان	۱۳۹۲	بررسی شیوه های بهینه در مشارکت اثربخش اولیا و مردم در مدارس	نشریه: پژوهش در برنامه ریزی درسی
۱۷	ایمانی	۱۳۹۰	رابطه مدیریت مشارکتی و جو سازمانی با اثربخشی مدیران مدارس راهنمایی شهرستان بندرعباس	نشریه علمی آموزش و ارزشیابی

۱۸	جهانیان	۱۳۸۹	بررسی رابطه مدیریت کیفیت جامع و اثربخشی مدیران در فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی مدارس متوسطه شهر تهران
۱۹	فرنیا، هنرمند	۱۳۸۷	بررسی وضعیت خلاقیت مدیران مدارس شهرستان اردبیل و نشریه علمی آموزش و ارزشیابی رابطه آن با اثربخشی مدیران
۲۰	خدیوی، علیجانی	۱۳۸۷	رابطه بین انگیزه پیشرفت مدیران با اثربخشی سازمانی آنها در نشریه علمی آموزش و ارزشیابی مدارس متوسطه
۲۱	صافی و همکاران	۱۳۸۶	عوامل مؤثر بر اثربخشی سازی مدیریت مدارس دوره متوسطه از مجله دانشور رفتار دیدگاه مدیران و دبیران

جدول شماره ۲: معیارهای پذیرش و عدم پذیرش مقالات

معیارها و شرایط	معیار پذیرش مقالات	معیار عدم پذیرش مقالات
زبان پژوهش	فارسی-انگلیسی	غیر از زبان فارسی و انگلیسی
زمان انجام پژوهش	۱۳۸۰ تا ۱۴۰۱	قبل از ۱۳۸۰
روش پژوهش	کیفی و آمیخته	غیر از کیفی و آمیخته
جامعه مورد مطالعه	مدارس اثر بخش	غیر از مدارس اثر بخش
شرایط مورد مطالعه	ویژگی مدارس اثر بخش	غیر از موارد ذکر شده
نوع مطالعه	مقالات چاپ شده در نشریات معتبر داخلی و خارجی	مطالب غیر علمی و مقالات نامعتبر و نظرات شخصی

مرحله سوم: جست‌وجو و انتخاب مقاله‌های مناسب: برای انتخاب مقاله‌های مناسب، بر اساس فرآیند نشان داده شده در شکل (۲)، پارامترهای متفاوتی مانند عنوان، چکیده، محتوا، دسترسی، محتوا و کیفیت روش پژوهش ارزیابی شده است. برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌ها در این مرحله از ابزار برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی (CASP) استفاده شده است، این روش با طرح ده سؤال کمک می‌کند تا دقت، اعتبار و اهمیت مطالعه کیفی پژوهش مشخص شود. منطق گزینش مقالات به این ترتیب است که با اعطای امتیاز به هر یک از شاخص‌ها از ضعیف (۱) تا عالی (۵) در هر یک از شاخص‌های ده‌گانه امتیازی داده می‌شود. سپس مقالات به ۵ طبقه عالی (۴۱ تا ۵۰)، خیلی خوب (۳۱ تا ۴۰)، خوب (۲۱ تا ۳۰)، متوسط (۱۰ تا ۲۱)، ضعیف (۰ تا ۱۰) دسته‌بندی می‌شوند. ارزیابی انجام‌شده بر اساس ده معیار CASP نشان داد که ۴۵ درصد مقالات در سطح عالی، ۱۸ درصد در سطح خیلی خوب، ۱۶ درصد در سطح خوب، ۱۵ درصد در سطح متوسط و ۶ درصد مقالات نیز در سطح ضعیف بودند.

عنوان	• تعداد مقالات منتخب شده به دلیل عنوان (۶۳) • تعداد مقالات رد شده به دلیل عنوان (۹)
چکیده	• تعداد مقالات منتخب شده به دلیل چکیده (۵۴) • تعداد مقالات رد شده از نظر چکیده (۸)
محتوا	• تعداد مقالات منتخب شده به دلیل محتوا (۴۶) • تعداد مقالات رد شده به دلیل محتوا (۱۶)
کیفیت	• تعداد مقالات منتخب شده به دلیل کیفیت (۳۰) • تعداد مقالات رد شده به دلیل کیفیت (۹)
کل	• تعداد مقالات نهایی انتخاب شده (۲۱)

شکل شماره ۲: روند بازبینی و انتخاب منابع مرتبط

در نهایت پس از فرآیند روند بازبینی و انتخاب منابع مرتبط ۲۱ مقاله به عنوان مقاله نهایی منتخب مورد استفاده قرار گرفتند.

مرحله چهارم: استخراج نتایج: در فرایند فراترکیب، به طور پیوسته مقالات منتخب و نهایی شده به منظور دستیابی به یافته‌های درون مطالعات، چندین بار بازخوانی شدند. در پژوهش حاضر اطلاعات مقاله‌ها بر اساس مرجع مربوط به هر مقاله شامل نام و نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار مقاله و اجزای هماهنگی بیان شده که در هر مقاله به آنها اشاره شده است، طبقه‌بندی شدند.

مرحله پنجم: تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی: هدف فراترکیب ایجاد تفسیرهای یکپارچه و جدید از یافته‌ها است. پژوهشگر در طول تجزیه و تحلیل موضوع‌ها یا تم‌هایی را جست‌وجو می‌کند که در میان مطالعات موجود در فراترکیب پایدار شده‌اند. در این مرحله از پژوهش، ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعات پیشین، کد در نظر گرفته می‌شود و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هریک از این کدها، آن‌ها را در مفهومی مشابه دسته‌بندی می‌کنند. به این صورت پژوهشگر تم‌ها یا موضوعاتی (مفاهیم) را شکل می‌دهد و یک طبقه‌بندی را ایجاد می‌کند و طبقه‌بندی مشابه و مربوط را در موضوعی قرار می‌دهد که آن را به بهترین نحو توصیف می‌کند. تم‌ها اساس و پایه‌ای را برای ایجاد توضیحات و مدل‌ها، تئوری‌ها یا فرضیه‌های کاری ارائه می‌دهند. این مرحله که حساس‌ترین مرحله فراترکیب می‌باشد، باید با دقت خاصی انجام شود. یافته‌های این گام مبنایی برای مدل نهایی پژوهش به شمار می‌روند و باید در ترکیب آن‌ها دقت خاصی داشت. در پژوهش حاضر ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعات، به عنوان کد در نظر گرفته شد، سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند. به این ترتیب مفاهیم (تم‌های) پژوهش شکل داده شد. در جدول (۲) مقوله‌بندی یافته‌ها ارائه گردیده است.

جدول شماره ۲: مقوله‌بندی یافته‌ها

کدهای باز (مفاهیم اولیه)	کدهای محوری	کدهای گزینشی
توسعه مدیریت مشارکتی و گروهی استفاده از سبک رهبری تحول آفرین		

ویژگی مدارس اثربخش	مدیریت و رهبری اثربخش	<p>خرد سازمانی بالا</p> <p>وجود رهبری آموزشی قوی</p> <p>توجه به یافته‌های جدی در مدیریت آموزشی</p> <p>کاهش تمرکز در مدیریت مدرسه</p> <p>برنامه ریزی برای ارتقای توانمندی مدیران</p> <p>حمایت قانونی از مدیران</p> <p>ایجاد تعادل بین مدیریت و مهارت های آموزشی</p>
	معلم مدرسه اثربخش	<p>دارا بودن مهارت‌های اجتماعی بالا</p> <p>داشتن مهارت ارتباطی مناسب</p> <p>استفاده از مهارت رهبری در مدرسه</p> <p>داشتن ویژگی‌های شخصیتی مناسب</p> <p>وجود مهارت ارزشیابی</p> <p>شخصیت اخلاقی، عاطفی و روانی داشتن</p> <p>ویژگی جسمانی بالا</p> <p>داشتن مهارت حرفه‌ای (تدریس) بالا</p> <p>توانمندی در انجام وظایف شغلی</p> <p>ارتقای سطح سلامت و بهداشت مدرسه</p> <p>اشتیاق شغلی بالا</p> <p>تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای</p> <p>توجه به تخصص گرایی در وظایف</p> <p>اختصاص زمان بیشتر به فعالیت آموزشی</p> <p>تعامل صحیح با یادگیرندگان</p>
	یادگیرنده حرفه‌ای	<p>استفاده از فرصت‌های یادگیری</p> <p>انتظارات سطح بالا از فعالیت‌های خود</p> <p>اختصاص فرصت کافی برای یادگیری</p> <p>دستیابی به هدف آموزشی</p> <p>خود راهبری و خودانگیزی یادگیرندگان</p> <p>توجه به فعالیت‌های شناختی و فراشناختی</p>
	ساختار مدرسه	<p>استفاده از ساختار سازمانی منعطف</p> <p>وجود ساختار سازمانی توانمندساز</p> <p>اهداف و چشم انداز روشن</p>
	مشارکت همکاران و اولیا	<p>استفاده از ارتباطات اثربخش</p> <p>اعتقاد به خرد جمعی در حل مشکلات</p> <p>ارتباط مؤثر و مستمر با خانواده‌ها</p> <p>مشارکت فوق العاده اولیا در جلسات مدرسه</p>
	برنامه درسی اثربخش	<p>وجود فعالیت‌های فوق برنامه</p> <p>استقرار نظام یاددهی و یادگیری</p> <p>تاکید بر برنامه درسی پنهان</p> <p>سیاست آموزشی مناسب</p>

<p>ارزشیابی اثربخش</p>	<p>آموزش مهارت اساسی در برنامه درسی استفاده از نظارت و راهنمایی اثربخش سنجش عینی رفتار حرفه‌ای نظارت دائم بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارزشیابی مستمر فرصت یادگیری بازخورد برای رشد مهارت‌های یادگیری نظارت مؤثر آموزشی</p>
<p>جو و فرهنگ سازمانی اثربخش</p>	<p>جو سازمانی مثبت گرا وجود جو محترمانه در مدرسه وجود جو هدفمند و مرتب جو مساعد یادگیری و تدریس جو سازمانی سالم و انضباط تشویق به استقلال یادگیرنده تحریک انگیزش در یادگیرندگان وجود جو حمایت کننده در مدرسه</p>
<p>تدریس اثربخش</p>	<p>استفاده از ابزارها فناوری‌های نوین آموزشی استفاده از روش‌های نوین تدریس تاکید بر دانش محوری استفاده از روش‌ها عملی برای یادگیری</p>
<p>امکانات فیزیکی مناسب</p>	<p>وجود امکانات تکنولوژیک استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات داشتن فضای فیزیکی متنوع و شاد توجه به محیط یادگیری و تشهیلات و امکانات</p>

مرحله ششم: حفظ کنترل کیفیت: در روش فراترکیب، پژوهشگر رویه‌های زیر را برای حفظ و کنترل کیفیت مطالعه خود در نظر می‌گیرد:

۱. در کل فرآیند پژوهش، پژوهشگر می‌کوشد با فراهم کردن توضیحات روشن و دقیق برای گزینه‌های موجود در پژوهش گام‌های اتخاذ شده را بردارد؛

۲. پژوهشگر هر دو روش جست‌وجوی برخط و دستی را به کار می‌گیرد تا پژوهش‌های مرتبط را پیدا کند؛

۳. پژوهشگر، روش‌های کنترل کیفیت استفاده شده در مطالعه‌های اصلی را به کار می‌گیرد.

در این پژوهش، تقریباً از تمامی روش‌های اشاره شده در بالا جهت ارزیابی کیفیت پژوهش استفاده شد. بر اساس نظر سندلوسکی و باروسو، در پژوهش‌های فراترکیب کیفی، روایی توصیفی یعنی تشخیص تمامی گزارش‌های تحقیقات مرتبط با موضوع و شناسایی و توصیف اطلاعات هر کدام از گزارش‌های موجود در مطالعه. روایی تفسیری در پژوهش‌های فراترکیب کیفی مربوط به پژوهشگران ثانوی است که گزارش‌های موجود در مطالعه را جمع‌بندی کرده و می‌نگارند. روایی نظری در فراترکیب، در درجه اول به اعتبار روش بر می‌گردد که برای ایجاد یکپارچگی نتایج در پیش گرفته شده است و در گام بعد یکپارچگی خود نتایج یا به عبارتی تفسیر محقق از یافته‌های پژوهشگران پیشین می‌پردازد. در این پژوهش برای روایی توصیفی سعی شده است حتی‌الامکان بیشترین تعداد مقاله‌های مرتبط شناسایی و گردآوری شود. برای تعیین پایایی از روش

توافق بین سه مفسر و کدگذاری کیفی استفاده شد بدین صورت که علاوه بر محققى که کدگذاری اولیه را انجام داده است، محققان دیگری نیز به کدگذاری یافته‌ها پرداختند. نزدیک بودن این شش کدگذاری توافق بین محققان را نشان می‌دهد و نشان دهنده پایایی است. و به منظور محاسبه میزان توافق از ضریب کاپا در نرم‌افزار SPSS استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۶ بدست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول است. و همچنین برای بررسی روایی پژوهش نیز یافته‌ها در اختیار ۲ نفر از خبرگان و مفسران تحقیق کیفی قرار گرفت. آن‌ها پس از بازنگری فرایند مطالعه، نتایج کیفی را مورد مطالعه قرار دادند.

مرحله هفتم: ارائه یافته‌ها: در گام نهایی فرآیند فراترکیب، یافته‌های حاصل از مراحل پیشین ارائه می‌گردد. در این مرحله یافته‌های حاصل از مراحل قبل در قالب یک مدل مفهومی ارائه می‌شود. در این پژوهش بر اساس نتایج تحلیل، ۱۰ مقوله کلیدی و ۶۴ کد شناسایی و آزمون کیفیت آن‌ها تأیید شد. مدل مفهومی ویژگی‌های مدارس اثر بخش در شکل ارائه گردیده است.

شکل شماره ۳: ویژگی‌های مدارس اثر بخش

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور شناسایی ویژگی‌های مدارس اثر بخش با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی انجام گرفت. این پژوهش یکی از اولین پژوهش‌هایی است که به صورت جامع و گسترده به شناسایی ویژگی‌های مدارس اثر بخش از طریق ترکیب مطالعات انجام شده، پرداخته است و بینش جدیدی نسبت به شاخص‌های مدارس اثربخش ارائه نموده است که می‌تواند در نحوه مدیریت و رهبری مدارس مؤثر باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که ویژگی‌های مدارس اثربخش از ده مقوله کلی تشکیل شده است. در زیر هر یک از ویژگی‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

مدیریت و رهبری اثربخش: طبق یافته‌های پژوهش، توسعه مدیریت مشارکتی، استفاده از سبک رهبری تحول آفرین، وجود رهبری قوی آموزشی و توجه به یافته‌های جدید در مدیریت آموزشی به عنوان ویژگی‌های مدیریت و رهبری اثربخش در مدارس مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های بونلا و ترپوت تارت^{۱۳} (۲۰۱۴)، پرسرچارونساک^{۱۴} (۲۰۱۳)، زاهد بابلان و همکاران (۱۴۰۰)، زاهدی پور و همکاران

¹³Boonla & Treputtharat

¹⁴Prasertcharoensuk

(۱۴۰۰)، کیخا، ناستی زایی (۱۴۰۰)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، ایمانی (۱۳۹۰) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به سبک مدیریت و رهبری به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که در مدرسه اثر بخش، مدیر به عنوان یک رهبر آموزشی عمل می‌کند و به طور مؤثر برای برقراری تعاملات مثبت بین معلمان با اولیا و مربیان تلاش می‌کند. همچنین مدیر ویژگی‌های اثربخشی آموزشی را در برنامه‌های آموزشی بکار می‌گیرد. در واقع نقش مدیر و رهبر به عنوان بیان کننده مأموریت مدرسه در اثربخشی مدارس تعیین کننده است.

معلم مدرسه اثر بخش: طبق یافته‌های پژوهش، دارا بودن مهارت‌های اجتماعی بالا، داشتن مهارت ارتباطی مناسب، داشتن ویژگی‌های شخصیتی مناسب، شخصیت اخلاقی، عاطفی و روانی داشتن، ویژگی جسمانی بالا، داشتن مهارت حرفه‌ای (تدریس) بالا و تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای به عنوان ویژگی‌های معلم مدرسه اثر بخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵)، زبردست (۱۳۹۳) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به شاخص‌های معلمان به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که معلمان به عنوان مهمترین عنصر تعلیم و تربیت در فرآیند آموزش نقش اساسی دارند. آشنایی معلمان با ویژگی‌های شخصیتی و روش‌های تدریس فعال به اثربخشی مدرسه کمک شایانی کند. اگر معلم به اهداف آموزشی برسد در واقع اثربخش عمل کرده است.

یادگیرنده حرفه‌ای: طبق یافته‌های پژوهش، استفاده از فرصت‌های یادگیری، انتظارات سطح بالا از فعالیت‌های خود و اختصاص فرصت کافی برای یادگیری به عنوان ویژگی‌های یادگیرنده حرفه‌ای در مدارس مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، ملکی و همکاران (۱۳۹۸)، رحیمیان (۱۳۹۶)، سودی و همکاران (۱۳۹۸)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به نقش یادگیرنده حرفه‌ای در تحقق مدارس اثر بخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که هر چقدر یادگیرندگان طبق برنامه‌های مشخص حرکت کنند و فرصت کافی برای فعالیت‌های آموزشی اختصاص دهند به همان میزان به اهداف آموزشی خود دست پیدا می‌کنند و این به اثربخشی مدارس کمک می‌کند.

ساختار مدرسه: طبق یافته‌های پژوهش، استفاده از ساختار سازمانی منعطف، وجود ساختار سازمانی توانمندساز و اهداف و چشم انداز روشن به عنوان ویژگی‌های ساختار مدارس اثر بخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به ساختار مدرسه به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که هر چقدر ساختار سازمانی مدارس از حالت بروکراتیک و مکانیکی خارج شود و به سمت ساختار انعطاف پذیر حرکت کند به همان نسبت کارایی معلمان و مدیران در نحوه انجام وظایف شغلی بالاتر می‌رود.

مشارکت همکاران و اولیا: طبق یافته‌های پژوهش، استفاده از ارتباطات اثربخش، اعتقاد به خرد جمعی در حل مشکلات، ارتباط مستمر با خانواده‌ها و مشارکت فوق العاده اولیا در جلسات مدرسه به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، افضل خانی، پاکروان (۱۳۹۲)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به مشارکت اولیا و همکاران به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌تواند گفت که لازمه تحقق اهداف سازمانی و اجتماعی مدارس، مشارکت جمعی در تصمیم گیری و حل مشکلات آموزشی و تربیتی است.

برنامه درسی اثر بخش: طبق یافته‌های پژوهش، وجود فعالیت‌های فوق برنامه، استقرار نظام یاددهی و یادگیری، تاکید بر برنامه درسی پنهان، سیاست آموزشی مناسب، آموزش مهارت اساسی در برنامه درسی به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، خدیوی، علیجانی (۱۳۸۷)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به برنامه درسی اثر بخش به عنوان ویژگی‌های مدارس اثر بخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که صرف تاکید بر برنامه درسی آشکار، مدارس را از اهداف تربیتی و آموزشی دور می‌سازد. بنابراین باید به برنامه درسی پنهان هم توجه ویژه‌ای شود.

ارزشیابی اثربخش: طبق یافته‌های پژوهش، استفاده از نظارت و راهنمایی اثربخش، سنجش عینی رفتار حرفه‌ای، نظارت دائم بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، ارزشیابی مستمر فرصت یادگیری به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، خدیوی، علیجانی (۱۳۸۷)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به ارزشیابی اثربخش به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که معلمان و مدیران علاوه بر ارزشیابی کمی باید ارزشیابی کیفی نیز از فرآیند آموزش داشته باشند و از طریق ارزشیابی بازخوردهای لازم را جهت اصلاح برنامه ارائه دهند.

جو و فرهنگ سازمانی اثربخش: طبق یافته‌های پژوهش، جو سازمانی مثبت گرا، وجود جو محترمانه در مدرسه، وجود جو هدفمند و مرتب، جو مساعد یادگیری و تدریس، جو سازمانی سالم و انضباط به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، خدیوی، علیجانی (۱۳۸۷)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵)، فرهادی راد و همکاران (۱۳۹۷) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به جو و فرهنگ سازمانی اثربخش به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که هرچقدر جو مدرسه حمایت گرایانه و محترمانه باشد به همان نسبت معلمان و دانش آموزان احساس راحتی می‌کنند و آزادانه می‌توانند دیدگاه‌ها و انتقادات خود را به مدیران ارائه دهند.

تدریس اثربخش: طبق یافته‌های پژوهش، اسفاده از ابزارها فناوری‌های نوین آموزشی، استفاده از روش‌های نوین تدریس، تاکید بر دانش محوری، استفاده از روش‌ها عملی برای یادگیری به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، خدیوی، علیجانی (۱۳۸۷)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به تدریس اثربخش به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که لازمه پیشرفت آموزشی و تربیتی دانش آموزان و تحقق اهداف مدارس، استفاده از جدیدترین روش‌های تدریس می‌باشد. همچنین میزان دانش و تخصص معلمان نیز در دستیابی مدرسه و دانش آموزان به اهداف آموزشی خیلی تأثیر گذار است.

امکانات فیزیکی: طبق یافته‌های پژوهش، وجود امکانات تکنولوژیک، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و داشتن فضای فیزیکی متنوع و شاد به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش مطرح شد. این یافته‌ها با پژوهش‌های محمودی و همکاران (۱۴۰۱)، زاهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، خدیوی، علیجانی (۱۳۸۷)، رحیمیان (۱۳۹۶)، ابراهیمی تبار (۱۳۹۹)، افروز (۱۳۹۵) و لطفی (۱۳۹۸) مشترک می‌باشد. این پژوهشگران نیز در یافته‌های خود به وجود امکانات فیزیکی مناسب به عنوان ویژگی‌های مدارس اثربخش اشاره داشته‌اند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که دسترسی به امکانات سخت افزاری و نرم افزاری در تحقق اهداف آموزشی به مدارس خیلی کمک می‌کند و لازمه‌اش آشنایی با فناوری‌های جدید می‌باشد.

ملاحظات اخلاقی

تمامی اصول اخلاقی در این مقاله در نظر گرفته شده است.

حامی مالی

این مقاله هیچگونه حامی مالی نداشته است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر هرگونه تعارض منافع بوده است.

Reference:

- Botha, R. J. (2010). School effectiveness: Conceptualizing divergent assessment approaches. *South African Journal of Education*, 30(4), 605-620.
- Habibi, H (2011). Development of an effective school model for Tehran high school, faculty, phd thesis of educational management, faculty of psychology and educational sciences, Shahid Beheshti University. [in persian]
- Hosseinpour, Daud, Ghorbani Paji, Aghil (2016). The effect of human resources development strategies on organizational effectiveness with the mediating role of mutual trust and job satisfaction of employees in sports and youth organization of Mazandaran province. *Strategic Management Research*, 23(65), 45-75. [in persian]
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2008). *Theory, research and practice in Educational administration*. Translated by: abaszadeh s. urmia: urmia university pub,2008
- Islamia, Fatemeh (1400), an analysis of effective schools, the 6th National Conference on Psychological Studies in Human Sciences, Tehran. [in persian]
- Maleki Avarsin, Sadegh, Sodi, Haura. Application of confirmatory factor analysis and AHP approach in providing an effective school model. *Journal of Organizational Training Management* 2017; 7 (2): 13-60. [in persian]
- Maleki Avarsin, Sadegh, Sodi, Hora (2018). Designing a structural-interpretive model (ISM) of the components of effective schools in the first secondary school, *school management*, (7) 1, 126-146. [in persian]
- Mortimore, P., Sammons, P., Stoll, L., Lewis, D. and Ecob, R., 1988, *School Matters: The Junior Years*, Wells: Open Books.
- Naqipour Asl, Reza, Afarinesh Khaki, Akbar, Hamidi, Mehrzad. (2014). The relationship between organizational culture, management knowledge and organizational effectiveness in the Ministry of Sports and Youth of Iran, *Journal of Physiology and Sports Management*, 7(2), 57-67. [in persian]
- Petty, N. W., Green, T. (2007). Measuring educational opportunity as perceived by students: a process indicator *School Effectiveness and School Improvement*, 18. 67-91
- Pirhayati, Sara and Ali Mirzaei, Mouloud and Salehi, Kivan, 2014, reflection on what and signs of effective schools, the fourth international conference of psychology and social sciences, Tehran. [in persian]
- Pirhayati, Sara, Salehi, Keyvan, Farzad, Valiullah, Moghadamzadeh, Ali, Hakimzadeh, Rizvan (2019). Representation of factors, criteria and indicators of effective elementary schools: a qualitative study, *Journal of School Management*, (1)8, 162-190. [in persian]
- Pirhayati, Sara, Salehi, Keyvan, Farzad, Valiullah, Moghadamzadeh, Ali, Hakimzadeh, Rizvan (2018). A systematic review of effective factors in measuring effective elementary schools, *Journal of Research in School and Virtual Learning*, 7(25), 47-58. [in persian]
- Rutter, M., Maughan, B., Mortimore, P. and Ouston, J., 1979, *Fifteen Thousand Hours*, London: Open Books.
- Shirazi, Ali (1400). *Educational management: theory, research and application*. Mehraban publish. [in persian]
- Sodi, Houra, Maleki Avarsin, Sadeq, Talebi, Behnam (2018). Developing a model for an effective school in the first period of secondary school, *Family and Research Quarterly*, 16(1), 101-126. [in persian]
- Yousefi, Ali, Zahid Bablan, Adel, Moini Kia, Mahdi (2021). The relationship between school culture and school effectiveness with the moderating role of school size (case study: first year secondary schools in Ardabil province). *Organizational Culture Management*, 19(2), 325-351. [in persian]
- Hosseini, A., Ghafouri, Z., & Mohammadi, H. (2023). The Conceptual Framework of Competency-Based Training with a Meta-Synthesis Approach. *Applied Educational Leadership*, 4(4), 165-186. doi: 10.22098/ael.2024.14053.1375